

МИЛОШ ТОМИЋ*
Факултет безбедности
Београд

УДК 323.17:351.78
Прегледни рад
Примљен: 24.07.2019
Одобрен: 22.08.2019
Страна: 285-295

РАСТ НАСИЛНИХ СЕПАРАТИСТИЧКИХ ПОКРЕТА И ЊИХОВ УТИЦАЈ НА БЕЗБЕДНОСТ НАЦИОНАЛНИХ ДРЖАВА

Резиме: Сепаратизам као друштвено-историјски феномен представља предмет истраживања низа научних дисциплина. Управо због ове чињенице прецизно дефинисање самог појма отежано је и ограничено различитим теоријским интерпретацијама аутора односно конкретним циљевима којим се истраживањем желе постићи. Право на самоопредељење (одређење) представља основ сецесионистичких активности етничких група које теже конституисању новог државног и друштвеног уређења или радикалној измени постојећег. Наиме право на самоодређење не подразумева нужно стварање нове државе већ се позивањем на њега може остварити одређени степен аутономије без потребе прекрајања постојећих граница. Сепаратистички покрети последњих неколико деценија постају снажан инструмент тзв. „хибридних сукоба“, са негативним безбедносних импликацијама на националном, регионалном и глобалном нивоу анализе. Циљ овог рада јесте систематичан преглед појединих радова у којима се указује на опасност сепаратистичких покрета по поједине вредности (као нпр. становништво, територијална целовитост и сувереност) које се штите националном безбедношћу. Истраживачки фокус усмерен је на сепаратистичке покрете који су се појавили на Афричком континенту и који се од осталих покрета широм света, разликују по насилним средствима које користе у својој борби за независност.

Кључне речи: сепаратизам, право на самоопредељење, сепаратистички покрети, национална безбедност

Уводне напомене

Грађански ратови, побуне (непослушност) и нереди првенствено мотивисани етничким сепаратизмом постају неизоставни део политичке свакодневнице држава широм света. Као најистакнутији примери ових ратова у научној литератури посебно се издвајају сепаратистички покрети на простору Афричког континента, на Балканском полуострву, као и у југоисточној и цен-

* milosttomic@yahoo.com

тралној Азији. Велики број људских губитака, масовне избегличке кризе, економска, политичка и друштвена девастација само су неке од карактеристика које најбоље описују стање безбедности у угроженим државама (држава домаћин). Успешност сецесије у многим случајевима зависи управо од коришћења оружане силе против државе домаћина што потврђују следећи примери оцепљења појединих делова територије државе домаћина и њихово проглашење независном државом: Бијафра од Нигерије 1967. године; Бангладеш од Пакистана 1974. године; Словенија, Босна и Херцеговина од Југославије 1991/2 године; Сомалиленд од Сомалије 1991. године; Еритреја од Етиопије 1993. године и Јужни Судан од Судана 2011. године. Нарушавање специфичног монопола на употребу силе и перманентан раст насилних сепаратистичких покрета широм света кумулативно доприносе повећању рањивости националних држава.

Као последица ове врсте понашања сепаратистичких покрета, политичка карта света значајно се променила посебно након завршетка Другог светског рата и нове консолидације моћи великих сила у међународној арени. Бертон и Вебер (Breton & Weber, 2003:403) у свом раду под називом „Вештина која свакога чини срећним: Како спречити сецесију?“ тврде да се број независних држава у свету утростручио у односу на другу половину прошлог века, са тадашњих 76. држава (1946. година) до 193. независне међународно признате државе, док 45% тих држава има популацију од најмање пет милиона људи. Дрastiчан раст тенденције оснивања „нових“ држава забележен је шездесетих година прошлог века, након укидања колонијалне владавине великих сила на Афричком континенту, када је позивањем на право самоопредељења, успостављено 25. нових држава (2003).

Сепаратистички покрети последњих неколико деценија постају конспиративан инструмент тзв. „хибридних сукоба“¹. Идеалан пример ове врсте сукоба постоји, сада већ неколико година, на простору Сирије и околних суседних држава. Наиме велике силе као доминантни субјекти међународног поретка своје националне интересе покушавају да остваре помоћу великог броја етничких група² које теже извесном степену аутономије и у крајњем случају независности. Овај захтев (стицање независности) постаје златна нит која повезује насилне сепаратистичке покрете и поједине велике силе односно „страни фактор“. Нестабилно безбедно стање се дакле „прелива“ са националног на регионални и међународни ниво што потврђује вишедимензионалан угрожавајући потенцијал сепаратизма.

¹ Појам хибридни сукоби обухвата широк спектар насилних активности са различитим физичким и концептуалним димензијама међу којима се издвајају најважније: прва, оружана борба против дефинисаног непријатеља затим борба за контролу и подршку становништва које насељава борбену зону; друга, подршка на домаћим фронтима од стране држава које су на (ин)директан начин умешане у сукобе и на крају подршка међународне заједнице (McCuen, 2008:107-113).

² Перманентна тежња Курда за формирањем сопствене државе предмет је спорења и сукоба више националних држава са интересима у овој регији.

Појмовно одређење сепаратизма

Сепаратизам представља друштвени-историјски феномен који настаје као последица једностраних, често насилних активности одређене етничке групе (сепаратистички покрети). Иако се сепаратистички процес у појединим случајевима тумачи као једноставан, свеобухватна анализа конкретних догађаја потпуно оповргава ове тврдње. Наиме циљеви који усмеравају сепаратистичке покрете разноврсног су карактера и укључују најразличитија средства од којих у крајњем случају и зависи њихов успех. На сложеност настанка и сам развој сепаратистичких аспирација етничких група утиче низ катализирајућих фактора као што су: сиромаштво, кршење људских права, репресија централних власти, интереси других држава и др.

Представник *теорије регионалног богатства* Мајкл Хектер (*Michael Hechter*) у својим радовима углавном долази до закључка да најсиромашнији, најмање развијени етнички различити региони држава, имају навеће могућности да се оцепе. С друге стране високо индустријализовани региони имају завидан степен зависности од међурегионалне трговине унутар државе и ови региони нису сепаратистички настројени због губитка економских веза (Hechter, 1992). Насупрот овим тврдњама поједини аутори (Bates, 1983) наводе да ће се богати региони а не они најсиромашнији, беже оцепити од централне власти. Такође све регије унутар државе могу теоретски остваривати бенефите од слободне трговине док с друге стране исте те регије могу да се суоче са проблемом искоришћавања од стране других националних група уколико не задобију контролу над масивном снагом централне државе, уз често наглашени страх добијен током демократизационог процеса (Bates, 1983). Недавни сепаратистички догађаји у Западној Европи, тачније у Шпанији оспоравају тврдње неких представника ове теорије управо због чињенице да је Каталонија као најбогатија шпанска регија са високим демократским стандардима, постала главни симбол сецесије и јачања националистичких покрета на Европском континенту.

У Оксфордском енглеском речнику (енг. *Oxford English Dictionary*) сепаратизам се дефинише као стање заговарања верског, расног, племенског, етничког, владиног или родног одвајања од водеће (већинске) друштвене групе (Pearsall & Trumble, 1996). Према овој дефиницији, која између осталог представља једну од често цитираних у научној литератури, као сепаратисти могу се прогласити било које мањинске групе људи (од верских до родних група) што се може посматрати као отежавајућа околност у истраживању сепаратизма и сепаратистичких покрета. Поред дефиниције сепаратизма у истом речнику на егзактнији начин дефинисана је сецесија као сродан појам, односно као политичке активности које се односе на формално повлачење чланства (присуства) из свих федералних органа или тела. Дакле ова дефиниција указује само на аспект повлачења незадовољне друштвене групе док се сепаратистички покрети занемарују.

У свету постоји велики број сепаратистичких покрета који се разликују по интензитету борбе коју спроводе, трајању и степену насиља који остварују док се њихови захтеви прилагођавају тренутној политичкој позицији и крећу се у распону од веће регионалне аутономије до отворене сецесије (Bartkus, 1999:9). У овој ситуацији политички лидери сецесију прокламују као свој примарни циљ и тиме ојачавају своје преговарачке позиције за већу децентрализацију и стварање шире (унутрашње и спољашње) подршке за успешну сецесију односно стицање потпуне државности.

За потребе овог рада биће предложена и коришћена следећа дефиниција сепаратизма: *сепаратизам представља скуп политички мотивисаних активности чији је крајњи циљ стицање свих обележја државности одређеног територијалног ентитета и независности, путем сецесије, од постојеће централне власти националне државе.*

Право на самоопредељење у служби сепаратизма

Самоопредељење (или самоодређење) у међународном праву представља законски основ по коме „народ“ може да достигне одређени степен аутономије од свог суверена. У складу са тим Пауст (Paust, 1980) наводи да самоодређење симболизује слободу одлучивања свих народа о својим политичким, социјалним и економским режимима.³ Штавише самоопредељење истовремено представља право и принцип у којем се комбинују елементи национализма и демократије при чему се народи могу позвати на самоопредељење ради оцепљења од централне власти (државе) или могу користити ово право као средство за заустављање унутрашње принуде или за успостављање аутономних режима унутар одређених регија (јединица државе) (Lung-Chu, 1981).

Током 1918. и 1919. године светски лидери Владимир Лењин и Вудро Вилсон посебно су унапредили филозофију самоодређења. Првобитна замисао права на самоопредељење тичала се насилне сецесије радничког и сељачког сталеза од буржоаских елита, да би касније то право односило на слободну вољу људи у демократским процесима. Данас је право на самоопредељење етаблирано у више међународних уговора и конвенција⁴ и искристализовало се као обичајно међународно право обавезујуће за све државе (Moore, 1998; Stegic, 2013; Espinosa, 2017).

Кристофер Борген (Borgen, 2010) наводи да право на самоопредељење, посматрано са основног нивоа, представља право кохезивних националних

³ Право на самоодређење може се посматрати и као колективно право народа које се тиче самосталног одлучивања и управљања својим националним животом кроз равноправно учешће у политичкој власти као и право сваког појединца да слободно и потпуно учествује у политичком процесу државе (Paust, 1980).

⁴ Као на пример: Атланска повеља, Декларација Уједињених Нација о давању независности колонијалним народима и државама из 1960. године, Међународни пактови из 1966. године, Декларација седам начела из 1970. године, Афричка повеља о правима човека и народа и Завршни акт из Хелсенкија.

група (народа) да за себе изаберу облик политичке организације и своје односе (везе) са другим групама. То у суштини не значи да свака кохезивна национална група има слободу да тврди како има право на своју независну државу, али избор политичког система и потреба за економским, социјалним и културним развојем мора се одвијати под окриљем постојеће државе (2010). Аутор даље описује да се у новој постколонијалној ери ово назива унутрашње самоопредељење и у биској је вези са заштитом мањинских права унутра државе. С друге стране спољашње самоопредељење означава стање у коме се мањинска или регионална замишљена заједница заправо одваја од постојећег националног оквира и појављује се као нова суверена држава (2010). У овом случају сепаратистички покрети као носиоци сепаратизма постају директна безбедносна претња државама против којих су уперене све сепаратистичке активности. Замерка овој интерпрекацији права на самоопредељење јесте непостојање јасне разлике између унутрашњег и спољашњег самоодређења односно у којим случајевима престаје једно а у којим почиње друго самоодређење?

Покушаји појединих аутора да ближе одреде и нормативно опишу право на самоопредељење изазвало је низ других недоумица у вези са носиоцима тог права, терминима народ и условима који се морају испунити да један ентитет имао ексклузивно право проглашења сопствене државе независно од централне политичке власти већинске групе. Сви ови фактори утицали су на инструментализовање самих сепаратистичких покрета чији је успех директно зависи од наклоњености и моћи одређених субјеката међународног права (велике силе). Тако се појединим мањинским етничким групама пружа несразмерна политичка, економска, војна и медијска подршка без обзира на оправданост њиховог понашања док с друге стране одређене етничке групе бивају потпуно маргинализоване и у крајњем случају проглашаване неприхватљивим по међународну заједницу.

Сепаратистички покрети на простору Афричког континента

Сепаратизам је широко распрострањен феномен који се појављује у свим земљама без обзира на степен њиховог развитака. Сепаратистички покрети који се често појављују на територији Афричког континента посебно се издвајају од осталих по својим бруталним и насилним средствима које користе. У научној литератури се као типични примери афричких сепаратистичких покрета наводе Јужни Судан, Биафра и Сомалиленд.

Судан представља једну од већих суб-сахарских држава са око 36. милиона људи међу којима је 140. различитих етно-лингвистичких група (Keller, 2007).⁵ Већину становништва Судана чине црни африканци (52%) исламске вероисповести. Службени језик јесте арапски и њега користи већински део становништва настањеног на северу земље (2007). Јужни део Судана насељен је етничком групом Динкас као и племенима Нуерс, Шилкус и Латукас (Beagu, 2011). Током историје народи на северу константно су покушавали да врше

⁵ Према неким проценама у Судану се користи око 400. различитих језика.

арбанизацију становништва на југу земље не бирајући при томе и начине ни средства.

Разлике између севера и југа Судана посебно су изражена када је у питању распоред природних ресурса са изразито ограниченим капацитетима. Јужни делови земље имају повољније микроклиматске услове и омогућавају становништву да се бави широким спектром полопривредних делатности док с друге стране северне делове чини пустински појас. Судан поседује велике количине нафтних резерви које се највећим процентом налазе (око 75%) у јужном делу или на граници између севера и југа (Beary, 2011).

Историјски континуитет сепаратистичких сукоба између севера и југа у Судану није се променио већ последњих 50. година. Од 1980. године главну кампању осамостаљења Јужног Судана водио је новоуспостављен Судански народно ослободилачки покрет (енг. *Sudan People's Liberation Movement, SPLM*) и његово милитаристичко крило Суданска народна ослободилачка војска (енг. *Sudan People's Liberation Army, SPLA*) (Jok & Hutchinson, 1999).

Насилни конфликти између севера и југа значајно су интензивирани током 2002. године. У том периоду Судански народноослободилачки покрет успео је да заузме стратешки важне бушотине нафте при чему је сав приход од продаје деривата преусмерен је на финансирање Народноослободилачког покрета (Keller, 2007). Када је дошло до забрињавајуће ситуације (велики број страдалих цивила) централна влада Судана уз огроман међународни притисак посебно након терористичког напада на Сједињене Америчке Државе 11.09.2001. године, доноси одлуку да започне преговоре са побуњеницима (Collins, 2007). Преговори су се одвијали у Кенији под окриљем Афричке Уније који представља и главног медијатора у преговарачком процесу. Уговор (познат као Најроби уговор) који је том приликом постигнут обавезује уговорне стране на прекид свих једностраних насилних потеза. Осим тога уговором је предвиђено да у временском периоду од 6. година централна влада може да управља већим делом јужне територије да би након тог периода организован референдум о независности или останку у јединственој земљи⁶ (Keller, 2007).

„Република“ Бијафра, постојала је у временском периоду између 30. маја 1967. године до 15. јануара 1970. године као држава народа Игбо у југоисточном делу Нигерије. Самопроглашена држава Бијафра нестала је након грађанског рата у коме је страдало неколико хиљада људи (Dike, 2006; Анеке, 2007). Поновна интеграција Бијафре и припадника Игбо групе у јединствену Нигерију, изазвала је низ политичких критика пре свега због употребе насиља и насилних средстава. Ебјем (Ebiem, 2011) описује Нигерију као „принудну заједницу“ (енг. *forced unity*) и као велику „колонијалну комерцијалну пословну структуру“ која је искључиво профитирала од колонијалиста. Поједини аутори такође наводе да је Нигерија само пук „колонијални изум и компликација“ настала због сопственог интереса колонијалиста (Ojukwu, 2009).

⁶ Јужни Судан је прогласио своју независност 2011. године и сматра се једном од најмлађих међународно признатих држава.

Територију Нигерије насељава велики број племенских група различитих по свом економском статусу и политичком опредељењу. Такође нигеријско друштво обележава велика диспропорција у погледу развоја културе (Osuntokun, 1979; Ojukwu, 2009). Николика (Nkolika, 2007) описује да јединственост Нигерије одржава једино државни принудни апарат што се може закључити на основу приклоњености народа Нигерије унутаргрупним и етничким правилима понашања. Етнички националисти подржавају идеју „једне Нигерије“ базирану на очекивањима користи од настанка синдрома акумулације нафтног богатства, а не како се очекује на осећајима психолошке везе или правне идентификације (2007). Дуруји (Duruji, 2009) наводи да континуирана маргинализација и ускраћивање права на државне ресурсе Игбо групи, нигреијска држава изазива буђење ратних аспирација и спремност на предузимање насиља ради оцепљења.

Борбу за оцепљење и осамостаљење Бијафре у данашњим условима предводи радикални покрет познат као „Покрет за суверену државу Бијафру“ (енг. *Movement for the Sovereign State of Biafra*, MASSOB). Активности које спроводе припадници покрета нису везана искључиво за питање држављанства у Нигерији већ се тичу и одбацивања корпоративног постојања нигеријске државе чиме се ствара индентитетска дилема Игбо народа (Nkolika, 2007). Кампања за независну и суверену Бијафру води се широм света, посебно у Сједињеним Америчким Државама (нпр. Сједињене Државе Бијафре) и Великој Британији. Главни руководиоци кампање наводе да су поједини масовни медији (радио „Бијафра“, интернет друштвене мреже, дневне новине и магацини) са средиштем у САД-у остварили значајан утицај на политичке лидере најмоћнијих држава (Chiluwa, 2012). Преко ових медија пропаганда Бијафре базирана је на геноциду народа Игбу што је изазвало наклоност и симпатије овог сепаратистичког покрета међу афричким земљама и шире. Највећи део помоћи (хуманитарна помоћ, оружје и муниција) Бијафри пристизало је преко бивших колонијалних држава Француске⁷ (Global security, 2019).⁸

Независност Бијафре признало је више афричких земаља међу којима су: Танзанија, Замбија, Габон и Обала Слоноваче, док су највећи противници једностраног проглашења независности ове регије, Јужна Африка, Јужна Родезија и Португал (Keller, 2007; Global security, 2019). Током процеса сецесије процењује се да је страдало између једног и три милиона људи на Истоку Нигерије углавном као последица ратних дешавања, глади и болести. Овој трагични биланс укључује и око 3. милиона избеглих лица смештених у привременим енклавама на површини од 2,500 километара квадратних. Осим тога економија Бијафре била је потпуно девастирана, школе, болнице, комуналне и транспортне установе остале су парализоване са минимумом капацитета за рад (2007; 2019). Међународна помоћ, која је углавном прекоморским путем стизала у Бијафру ублажила је последице грађанских сукоба, међутим опструкције цен-

⁷ Током грађанског рата у Нигерији активно је учествовао и шведски гроф Карл Густав вон Росен као главнокомандујући етиопским ваздушним снагама. Под његовом командом уништено је више значајних војних инфраструктура широм Нигерије (Global security, 2018).

⁸ Опширније на: <https://www.globalsecurity.org/military/world/war/biafra.htm>

тралне нигеријске владе у великој мери су допринеле редуковању те помоћи. Основна преокупација Нигерије била је поновна (ре)интеграција свих бораца Бијафре у нигеријско друштво док пружање помоћи пострадалом становништву није имао попуну институционалну подршку.

Афричка држава која је 18. маја 1991. године путем сецесије једнострано прогласила своју независност јесте Сомалиленд. Ова „држава“ према попису из 2017. године има око 3. милиона становника и смештена је у источном делу Афричког континента познатијег као Афрички рог. Модерна политичка историја Сомалиленда почиње оснивањем британског Сомалиленд протектората 1881. године који је са кратким прекидом (Италијанска окупација) трајао до 1960. године након чега долази до стварања јединствене државе Сомалија (Pham, 2011). Након овог периода сомалијски председник Мухамед Саид Баре уводи ауторитарну социјалистичку владавину коју најбоље описује појачан прогон, затварање и мучење политичких неистомишљеника и дисидената⁹ (Berkeeteab, 2012).

Као реакција на систематско насиље уперено против мањинског дела сомалијског становништва, 1982. године формира се Национални покрет Сомалије (енг. *Somali National Movement, SNM*) претежно од северњачког клана Исак (Pham, 2011). Сукоб владиних снага и СНМ-а драматично је ескалирао 1988. године као припадници побуњеничког покрета заузимају веће градове на северу земље. Главна кампања владе Сомалије (кампања спаљивања земље) проузроковала је на десетине хиљада смртно стардалих цивила и пола милиона принудно расељених лица претежно у суседну Етиопију (2011).

Политичка нестабилност и све већа дискриминација грађана Сомалиленда иницирала је окупљање водећих политичких и верских старешина северних кланова у граду Бурао (Bryden, 2004). Том приликом донета је одлука да се прогласи независност Сомалиленда у границама бившег британског колонијалног протектората из 1960. године (2004). Ова дешавања одигравају се упоредо са распадом централног државног система Сомалије. Иако није међународно признат, овај ентитет задржао је стабилну егзистенцију и предузима напоре за консолидацију уставне демократије са свим облицима изјашњавања грађана (општински, парламентарни и председнички избори) (Global security, 2019).

Фарм (Pham, 2013) објашњава да је новоуспостављена државна администрација успешно покренула процес демобилизације бивших бораца, формиране су националне службе одбране и безбедности и покренуто је решавање питања избеглих и интерно расељених лица. У мају 2001. године одржан је референдум на коме је 97% изашлих гласача одобрило стални устав, који се сматра неопходним условом за успостављање извршне гране власти са председником и потпредседником на челу (2013).

⁹ Дезинтеграција државе достиже свој врхунац после распада режима председника Баре и 1991. године Сомалију потресају насилни немири, анархично стање и борбе различитих подељених фракција (Global security, 2019). Опширније на <https://www.globalsecurity.org/military/world/war/somaliland.htm>

Закључна разматрања

Право народа на самоопредељење може се сматрати основним (темељним) правом које је загарантовано бројним међународним документима (различити међународни уговори и конвенције). Првобитна замисао овог права односила се на потребу ослобађања народа од колонијалне власти као и равномерну партиципацију свих друштвених група у политичкој власти. Бројни примери успешне сецесије након завршетка Другог светског рата, доводе у питање сврсисходност овог права односно њихову одрживост посматрану изван колонијалног контекста. Осим тога у научној и стручној литератури постоје значајне недоумице око појединих појмова који су у вези са сепаратизмом и сецесијом и од који у крајњем случају зависи прецизност њихове операционализације. Конкретно појављују се следећа неразјашњена питања: ко су носиоци права на самоопредељење; који се услови морају испунити да би једна етничка група имала право да успостави своју државу независну од централне власти државе домаћина, конкретизација термина народ? Наведене нејасноће у великој мери отежавају истраживање феноменологије сепаратизма и свих пратећих безбедносних појава.

У једном делу рада дат је преглед сепаратистичких покрета на простору Афричког континента, посебно због чињенице да се ови покрети издвајају од осталих по степену насиља који се употребљава са обе стране (сепаратистички покрети или централна власт). Наиме сецесија Јужног Судана од Судана, Бијафра од Нигерије и Сомалиленда од Сомалије само су неки од примера који сведоче о нестабилном безбедносном стању у овим државама угроженим унилатералним потезима мањинске етничке групе. Снажна економска разарања, социјална дистропија, политичка дезинтеграција, нарушавање територијалне целовитости, непоштовање суверености, велики људски губици и присилна миграција људи, само су неке од штићених националних вредности које су директно угрожене појавом насилног (оружаног) сепаратизма. У складу са тим могуће решење проблема насилног сепаратизма у великој мери зависи од спремности централне власти да гарантује одређени степен аутономије становницима одређеног подручја као и наклоњеност кључних актера међународног права за стабилно и одрживо безбедносно стање.

Литература:

1. Aneke, L. (2007). *The Untold Story of the Nigerian–Biafra War*. New York: Triumph Publishing.
2. Bartkus, V. O. (1999). *The dynamic of secession*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Bates, R. (1983). 'Modernization, Ethnic Competition, and the Rationality of Politics in Contemporary Africa', in Donald Rothchild and Victor A. Olorunsola, eds, *State Versus Ethnic Claims: African Policy Dilemmas*. Boulder, Colo.: Westview.

4. Beary, B. (2011). *Separatist movements: A global reference*. Washington D.C: CQ Press.
5. Bereketeab, R. (2012). *Self-Determination and Secessionism in Somaliland and South Sudan Challenges to Postcolonial State-building*. Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet.
6. Borgen, C.(2010). *From Kosovo to Catalonia: Separatism and Integration in Europe*, in: *Goettingen Journal of International Law* 2 (3), 997-1033.
7. Bryden, M. (2004). Somalia and Somaliland: Envisioning a dialogue on the question of Somali unity. *African Security Studies*, 13(2), 23-33.
8. Chen, L. C. (1981). Self-Determination: An Important Dimension of the Demand for Freedom. In *Proceedings of the ASIL Annual Meeting*. Cambridge: Cambridge University Press.
9. Chilwa, I. (2012). Social media networks and the discourse of resistance: A sociolinguistic CDA of Biafra online discourses. *Discourse & Society*, 23(3), 217-244.
10. Collins, R. O. (1999). Africans, Arabs, and Islamists: From the conference tables to the battlefields in the Sudan. *African Studies Review*, 42(2), 105-123.
11. Dike, I. (2006). Chronicles of brutality in Nigeria, issue I8 (2000–2006). Preuzeto 25.12.2018 sa adrese: <http://cwis.org/publications/FWE/archive-2004-2007/chronicles-of-brutality-in-nigeria/>
12. Duruji, M. (2009). Social inequality, democratic transition and the Igbo nationalism resurgence in Nigeria. *African Journal of Political Science and International Relations* 3(1), 54–65.
13. Ebiem, O. (2011). Playing to the gallery: The delusion of some Igbo/Biafrans. Preuzeto 18.12.2018 sa adrese: <http://www.modernghana.com/news/325989/1/playing-to-the-gallery-the-delusion>
14. Espinosa, J. F. E., Espinosa, E., & Reschke. (2017). *Self-Determination and Humanitarian Secession in International Law of a Globalized World*. Springer International Publishing AG, part of Springer Nature.
15. Global security (2019). Biafra. Preuzeto 6.01.2019. sa adrese: <https://www.globalsecurity.org/military/world/war/biafra.htm>
16. Global security (2019). Somaliland. Preuzeto 5.01.2019 sa adrese <https://www.globalsecurity.org/military/world/war/somaliland.htm>
17. Hechter, P., Brass, R. (1992). 'Language and National Identity in the Soviet Union and India', in Alexander J. Motyl, ed., *Thinking Theoretically About Soviet Nationalities: History and Comparison in the Study of the USSR*. New York: Columbia University Press.
18. Jok, J. M., & Hutchinson, S. E. (1999). Sudan's prolonged second civil war and the militarization of Nuer and Dinka ethnic identities. *African Studies Review*, 42(2), 125-145.
19. Keller, E. J. (2007). Secessionism in Africa. *The Journal of African Policy Studies*, 13(1), 1-26.
20. Le Breton, M., & Weber, S. (2003). The art of making everybody happy: how to prevent a secession. *IMF staff papers*, 50(3), 403-435.
21. McCuen, J. J. (2008). "Hybrid Wars," *Military Review* 88, 107-113.
22. Moore, M. (Ed.). (1998). *National self-determination and secession*. Oxford: OUP Oxford.
23. Obianyo, N. E. (2007). Citizenship and ethnic militia politics in Nigeria-marginalization or identity question? The Case of Massob. Preuzeto 5.01.2019. sa adrese: https://www.researchgate.net/profile/Nkolika_Obianyo/publication/267413614_Citizenship_and_Ethnic_Militia_Politics_in_Nigeria_-_Marginalization_or_Identity_Question_The_Case_of_MASSOB/links/57c61a8308ae0a

- 6b0dc8dcdf/Citizenship-and-Ethnic-Militia-Politics-in-Nigeria-Marginalization-or-Identity-Question-The-Case-of-MASSOB.pdf
24. Ojukwu, C. (2009). Igbo nation, modern statecraft and the geopolitics of national survival in a multiethnic nation. *African Journal of Political Science and International Relations* 3(5), 182–190.
 25. Osuntokun, J. (1979). The historical background of Nigerian federalism. In: Akinyemi AB, Ofonagoro W and Cole PD (eds) *Reading on Federalism*. Lagos: Nigerian Institute of International Affairs.
 26. Paust, J. J. (1980). Self-determination: a definitional focus. *i Yonah Alexander and Robert A. Friedlander (eds.), Self-Determination: National, Regional, and Global Dimensions*, Boulder: Westview Press.
 27. Pearsall, J., & Trumble, B. (1996). *The Oxford English Reference Dictionary*. Oxford, UK: Oxford University Press.
 28. Pham, P. (2011). Somalia: Where a state Isn't a state. Preuzeto 26.12.2018. sa adrese https://static1.squarespace.com/static/579fc2ad725e253a86230610/t/57ec8e4544024301f57ad4da/1475120710320/Pham_FA.pdf
 29. Pham, P. (2013). State Collapse, Insurgency, and Counterinsurgency: Lessons from Somalia. Preuzeto 8.01.2018. sa adrese: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a589392.pdf>
 30. Sterio, M. (2013). *The Right to Self-determination Under International Law: "selfis-tans", Secession and the Rule of the Great Powers*. London: Routledge.

GROWTH VIOLENT SEPARATIST MOVEMENTS AND THEIR IMPACT ON NATIONAL SECURITY STATE

Summary: Separatism as a socio-historical phenomenon is the subject of research of a number of scientific disciplines. Precisely because of this fact, the precise definition of the notion itself is difficult and limited by the various theoretical interpretations of the author, or the concrete goals that the research is seeking to achieve. The right to self-determination (determination) is the basis of the secessionist activities of ethnic groups that strive to constitute a new state and social order or a radical change of the existing one. Namely, the right to self-determination does not necessarily involve the creation of a new state, but by invoking it a certain degree of autonomy can be achieved without the necessity of redefining existing borders. The Separatist movements of the last few decades have become a powerful instrument of the so- "Hybrid wars" with negative security implications at the national, regional and global level of analysis. The aim of this study is a systematic review of some works which served to point out the danger of separatist movements by certain value (eg, population, territorial integrity and sovereignty) to protect national security. The research focus focuses on the separatist movements that have emerged in the African continent and which differ from other movements around the world by the violent means used in their struggle for independence.

Key words: separatism, the right to self-determination, separatist movements, national security

